

КЕЙС-МЕТОД ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ

Танявська Ярина Андріївна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки і психології
дошкільної та спеціальної освіти
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
y.taniavska@chnu.edu.ua

Підготовка майбутніх вчителів-логопедів у закладах вищої освіти сьогодні не може обмежуватися передаванням теоретичних знань про мовленнєві порушення, їхню класифікацію, причини та механізми. У практиці освітнього закладу фахівець щоденно стикається з ситуаціями, які потребують професійного аналізу, гнучкого добору корекційно-розвиткових засобів, комунікації з батьками, педагогами та фахівцями команди психолого-педагогічного супроводу. Саме тому сучасна підготовка майбутніх вчителів-логопедів має спиратися на компетентнісний, інклюзивний, практико-орієнтований, інноваційно-технологічний та особистісно орієнтований підходи [3].

Ключовим результатом такої підготовки є сформованість професійних компетентностей, які дають змогу майбутньому фахівцеві не лише знати теоретичний матеріал, а й діяти в конкретних педагогічних ситуаціях. У цьому контексті важливими є базові логопедичні компетентності, що охоплюють знання з логопедії, вміння аналізувати мовленнєві труднощі дитини, визначати складові корекційного маршруту, добирати доцільні методи роботи, оцінювати власні професійні рішення та усвідомлювати соціальну значущість діяльності вчителя-логопеда. Їх доцільно розглядати як інтегративне утворення, у структурі якого поєднуються когнітивний, операційний, мотиваційно-ціннісний і рефлексивний компоненти [1].

Така структура професійної готовності засвідчує, що традиційних лекційних і репродуктивних форм навчання недостатньо. Майбутній вчитель-логопед має навчитися бачити проблему в цілісному контексті: враховувати мовленнєвий розвиток дитини, її освітні потреби, особливості взаємодії з родиною, можливості освітнього середовища та ресурси команди супроводу. Саме тут особливої ваги набуває кейс-метод, який дозволяє перевести знання з площини «знати» у площину «діяти».

Кейс-метод ґрунтується на аналізі реальних або змодельованих професійних ситуацій. Його цінність полягає не в тому, щоб дати здобувачам освіти готовий алгоритм дій, а в тому, щоб навчити їх самостійно аналізувати умови ситуації, визначати проблему, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, добирати можливі рішення й аргументувати власну позицію. Такий підхід відповідає сутності

інтерактивного навчання, спрямованого на розвиток уміння працювати з інформацією, аналізувати проблеми та знаходити шляхи їх розв'язання [4, с. 298–299].

У підготовці майбутніх вчителів-логопедів робота з кейсами має безпосередній зв'язок із майбутньою професійною діяльністю. Навчальна ситуація може стосуватися первинного аналізу мовленнєвих труднощів дитини, добору наряду корекційно-розвиткової роботи, обговорення освітніх потреб дитини, взаємодії з батьками, участі в команді психолого-педагогічного супроводу або оцінювання результативності логопедичної допомоги. У такому форматі студент не просто відтворює матеріал, а пробує діяти як майбутній фахівець: аналізує, порівнює, обирає, прогнозує, пояснює власне рішення.

Особливо продуктивними для логопедичної підготовки є діагностичні, корекційно-розвиткові та консультативно-профілактичні кейси. Діагностичні кейси допомагають формувати вміння аналізувати анамнестичні дані, помічати важливі ознаки мовленнєвого розвитку, планувати логопедичне обстеження. Кейси з корекційно-розвиткової роботи орієнтують здобувачів освіти на добір методів, прийомів і дидактичного матеріалу відповідно до структури мовленнєвого порушення та індивідуальних особливостей дитини. Консультативно-профілактичні кейси моделюють ситуації спілкування з батьками, педагогами та іншими учасниками освітнього процесу. Такий поділ кейсів відповідає специфіці підготовки майбутніх вчителів-логопедів [2].

Практична робота з кейсом активізує передусім операційний компонент логопедичних компетентностей. Здобувачі освіти виконують послідовність навчально-професійних дій: аналізують ситуацію, визначають мету, добирають варіанти рішення, прогнозують можливі труднощі та оцінюють очікуваний результат. Саме поєднання теоретичних знань із практичним моделюванням професійних ситуацій, аналізом кейсів, виконанням ситуаційних завдань і обговоренням фрагментів професійної діяльності розглядається як важлива умова формування базових логопедичних компетентностей [1].

Водночас кейс-метод не варто зводити лише до тренування окремих фахових умінь. Його можливості ширші. У процесі обговорення професійних ситуацій майбутні вчителі-логопеди вчаться слухати різні позиції, аргументувати власне бачення, коректно висловлювати зауваження, дотримуватися педагогічної етики, бачити не лише мовленнєве порушення, а й дитину в її освітньому, сімейному та соціальному контексті. Це особливо важливо для інклюзивного освітнього середовища, де вчитель-логопед не працює ізольовано, а є учасником командної взаємодії.

Професійна діяльність вчителя-логопеда передбачає не лише методичну підготовленість, а й сформовану професійну культуру. Вона пов'язана з культурою мовлення і поведінки, моральною та деонтологічною культурою, теоретико-методичною підготовкою, мотивацією до саморозвитку [6]. У цьому аспекті кейс-метод є доречним,

оскільки професійна ситуація майже завжди має не тільки методичний, а й комунікативний та етичний вимір. Наприклад, майбутній фахівець має не просто визначити напрям корекційно-розвиткової роботи, а й пояснити його батькам, узгодити дії з педагогом, врахувати емоційний стан дитини та не порушити принципів професійної етики.

Доцільність використання кейс-методу посилюється також тим, що підготовка майбутніх вчителів-логопедів до інноваційної діяльності потребує активних методів навчання. Серед таких методів виокремлюють метод кейсів, метод проєктів, рольові й інтерактивні ігри, творчі завдання [5, с. 60]. У цьому контексті кейс-метод не є випадковим доповненням до фахових дисциплін. Він може виступати способом організації навчання, який поєднує теоретичний матеріал, практичний аналіз, професійну комунікацію та рефлексію.

Реальна логопедична практика рідко пропонує однозначні ситуації з готовими відповідями. Дитина з порушеннями мовлення може мати різний рівень пізнавального розвитку, неоднакову мотивацію до занять, специфічний емоційний стан, різний досвід взаємодії з дорослими. Батьки можуть по-різному сприймати труднощі дитини, а педагогічний колектив — мати різні очікування щодо результатів логопедичної допомоги. Саме тому майбутній вчитель-логопед має навчитися діяти не за шаблоном, а на основі аналізу конкретної ситуації. Кейс-метод дає можливість формувати таку готовність ще під час навчання.

Застосування кейсів у фаховій підготовці допомагає зменшити розрив між навчальною аудиторією та практикою освітнього закладу. Здобувачі освіти поступово входять у логіку професійної діяльності: вчать бачити проблему, добирати корекційно-розвиткову стратегію, прогнозувати наслідки власних рішень, оцінювати їхню доцільність і за потреби змінювати обраний підхід. Такий формат відповідає сучасному баченню підготовки фахівця, здатного адаптуватися до змін освітнього простору, реалізовувати принципи інклюзії, застосовувати інноваційні технології та здійснювати рефлексивний аналіз власної діяльності [3].

Таким чином, кейс-метод є дієвим інструментом формування професійних компетентностей майбутніх вчителів-логопедів. Його використання сприяє розвитку діагностичних, корекційно-розвиткових, консультативних, комунікативних, рефлексивних та етичних складників професійної готовності. Найважливіше те, що робота з кейсами допомагає майбутньому фахівцеві перейти від засвоєння знань до професійної дії: проаналізувати ситуацію, обрати рішення, обґрунтувати його та оцінити можливі результати. Саме тому систематичне впровадження кейс-методу в освітній процес є важливою умовою якісної підготовки майбутніх вчителів-логопедів до роботи з дітьми з порушеннями мовлення в сучасному освітньому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Брушневська І. Формування базових логопедичних компетентностей майбутніх фахівців спеціальної освіти. *Inclusion and Diversity*. 2026. Т. 7. С. 9–13. DOI: <https://doi.org/10.32782/inclusion/2026.7.2>
2. Друганова О., Коваленко В., Сінопальнікова Н. Кейс-технологія як спосіб підвищення якості підготовки сучасного вчителя-логопеда. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2026. 122(2). С. 99–116. DOI: <https://doi.org/10.33189/ectu.v122i2.332>
3. Дудаш О. С., Кас'яненко О. М. Сучасні тенденції професійної підготовки майбутніх логопедів у закладах вищої освіти України. *Академічні візії*. 2025. Вип. 50. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18431563>
4. Пащенко Т. Кейс-метод як технологія розвитку професійної компетентності педагогічних працівників. *Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації: матеріали IV Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (м. Запоріжжя, 29-31 травня 2023 р.)* / [за наук. ред. С. В. Кюрчев, В. О. Радкевич, В. М. Кюрчев та інш.]. Запоріжжя: ТДАТУ, 2023. С. 296-301.
5. Черніченко Л. А. Методологічні основи підготовки майбутніх логопедів до інноваційної діяльності в умовах інклюзивної дошкільної освіти. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2017. № 14. С. 57-61.
6. Savinova, N., Berehova, M., Kuterzhynska, K. Formation of the professional culture of future teachers-speech therapists through the use of innovative technologies. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2022. (4(49). P. 4-11. DOI: <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2022.259865>